

Titel: Teknisk sprogrogt og anvendt sprovgidenskab, [Spang-Hanssen] 029-0120

Citation: "Teknisk sprogrogt og anvendt sprovgidenskab, [Spang-Hanssen] 029-0120", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 12. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_029-shoot-wacc-1992_0005_029_Spang-Hanssen_0120_p12_bP11_TB00001/facsimile.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

viderne (punkt 1 a), men saadanne tilfælde, hvor den hørende eller læsende paa grund af stor eller fuldstændig lighed mellem to udtryk læses i tvivl om, hvilket udtryk (hvilken binding) den talende eller skrivende har gjort brug af. Dette repræsenterer en systemegenskab ved sproget, som kan maales statistisk. Skelneligheden har særlig betydning, hvor talesproget overføres med tekniske midler, f.eks. ved telefoning, og har derfor special teknisk interesse. Om undersøgelse af skelnelighed ved telefoning se (2) s.90.

Skelneligheden afhænger dels af selve fonemernes skelnelighed, f.eks. er det ved telefoning især de ustemte konsonanter, fortrinsvis lukkelydene, der høres dårligst (10). Dels af ligheden i fonemkombination for forskellige udtryk; for de saakaldte homonymer er denne lighed fuldstændig, eks. "male" (med farver) - "male" (i mælle). Endvidere har udtrykkenes meningsindhold betydning for skelneligheden, idet udtryk hyppigst misforstås, naar der tillige er indholdslighed, saa at teksten stadig har mening selv om det ene udtryk erstattes med det andet. Saaledes er den hyppige forveksling af "fire", "ni" og "ti" betinget af at de alle har talindhold.

5) meddelelsemidlets økonomi, dvs. i hvor høj grad sproget blandt de muligheder som opfylder 1-4 i samme grad, tillader faktisk brug af den mest økonomiske, den der kræver mindst psykisk og legemligt fysisk arbejde, tid og redskaber for at meddele en given mening over en given afstand og tid til et givet antal mennesker. Her kan man skelne mellem økonomien ved sprogets tilegnelse og under sprogets anvendelse.

a) Tilegnelsens økonomi, lettheden, er størst naar der findes saa faa usammensatte bindinger som muligt, herunder naar der ikke findes forskellige ord med samme udtryk (homonymer, jfr. punkt 4) eller med samme indhold (saakaldte synonymymer, eks. "ændre"- "forandre"). Endvidere er det af betydning, i hvor stor udstrekning bindingens indhold kan sluttes ud fra udtrykket og omvendt, naar et vist antal bindinger forudsættes kendt. Denne egenskab vil vi kalde kel- kelighed. Forudsættes det f.eks. at en dansktalende kender bindingerne "ind", "fer(e)" og "-sel" (f.eks. fra "ferdsel", "kørsel"), vil han lettere knytte det gængse indhold til udtrykket "indfersel" end til udtrykket "import"; og omvendt vil han til indholdet indfersel eller import prætere danne udtrykket "indfersel" end "import". Bindingen (ordet) "indfersel" er derfor mere tolkelig end bindingen "import".

Tilegnelsen af talesprog og skriftsprog ved siden af hinanden er lettest ved størst mulig lighed imellem disse.

b) Anvendelsens økonomi afhænger især af udtrykkets korthed. Denne er dels bestemt af hvor simpelt de som udtryk anvendte fonem- og bogstavkombinationer er sammensat, dels af om et og samme indhold udtrykkes flere gange i en tekst som f.eks. talangivelsen i "bred-egade-r". En anden form for overflødig angivelse foreligger, hvis et udtryk meningsindhold i forvejen er klarlagt af situationen.

Da "oversættelse" mellem talesprog og skriftsprog er meget hyppigt forekommende, er ogsaa her ligheden derimellem af betydning.